

Zapiski bibliograficzne

ZIEMIE ZACHODNIE

„ROCNIAK OLSZTYŃSKI” tom III — 1960. Muzeum Mazurskie w Olsztynie, Olsztyn 1961, s. 374.

Odnotowując ukazanie się nowego tomu „Rocznika Olsztyńskiego”, podajemy poniżej tytuły niektórych prac w nim zamieszczonych, charakteryzujących jego bogatą zawartość treściową.

W dziale rozpraw zamieszczono dwa artykuły: J. Antoniewicz, Ślady handlu Słowian z Bałtami we czesnym średniowieczu oraz W. Litewskiego, Zwierzchnictwo sądowe króla polskiego w Prusach Książęcych w latach 1569—1657.

W dziale materiałów opublikowano m. in. prace: E. Okuliczowej, Cmentarzisko kurhanowe w miejscowości Grodki, pow. Działdowo; J. Ślizińskiego, Z pobytu braci czeskich na Mazurach; J. Obiaka, Jerzy Ertlibudowniczy Św. Lipki; S. Szymańskiego, Zainteresowania numizmatyczne Ignacego Krasickiego; A. Dobrowolskiej, Z problematyki budownictwa ludowego Warmii, Mazur i Powiśla w świetle badań niemieckich.

Na tom składają się dalej *miscellanea*, polemiki i dyskusje, obszernie omówienie prac bibliograficznych, archeologicznych, etnograficznych oraz historycznych dotyczących Prus i krajów wschodniobałtyckich.

Tom zamykają „Materiały do bibliografii Grunwaldu” opracowane przez Jadwigę i Władysława Chojnackich. Bibliografia obejmuje dzieła historyczne (źródła, opracowania naukowe, publicystyka), utwory literackie, malarskie, plastyczne, muzyczne.

Należy podkreślić, że publikacja ta pod wieloma względami jest wydawnictwem wzorowym i stanowi praw-

dziwą „wizytówkę” naukowo-wydawniczą środowiska olsztyńskiego.

„KOMUNIKATY MAZURSKO-WARMIŃSKIE”. Kwartalnik, nr 1/1961. Stacja Naukowa Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie, Olsztyn 1961, s. 159.

Dział artykułowy powyższego numeru „Komunikatów” otwiera szkic K. Sobczaka, przedstawiający szczegółowo wyzwolenie Warmii i Mazur przez Armię Radziecką w r. 1945. Następnie W. Chojnacki w rozprawce pt. „Z dziejów drukarstwa polskiego w Królewcu” omawia pismo „Publiczna Relacya”, którego jedyny numer ukazał się w r. 1743 w znanej drukarni Dorna w Królewcu. Bardzo interesujący jest następny artykuł pióra E. Sukertowej-Biedrawiny („Filiponi na ziemi mazurskiej”) omawiający dzieje, zwyczaje oraz wierzenia członków rosyjskiej sekty „filiponów” — zwanych też „raskolnikami” lub „staroobrzędowcami” — którzy w początkach XIX w. osiedlili się na Mazurach. Obecnie na ziemi tej zamieszkuje ich jeszcze około 900, coraz wyraźniej jednak wsiąkają oni w społeczeństwo polskie. Wszyscy są obywatelami państwa polskiego, dzieci uczęszczają do polskich szkół.

W dziale materiałów opublikowano następujące prace: J. Wróblewskiego, Publiczne biblioteki powszechne woj. olsztyńskiego w latach 1946—1959 oraz A. Łukaszeńskiego, Z materiałów archiwalnych do dziejów Warmii i Mazur okresu międzywojennego.

Numer zamyka dział recenzji oraz kronika naukowa woj. olsztyńskiego, w skład której wchodzi sprawozdania:

z badań archeologicznych Muzeum Mazurskiego w r. 1960, ze zjazdu pisarzy — przyjaciół Warmii i Mazur oraz z konferencji naukowej TWP poświęconej problematyce rewizjonizmu zachodniemieckiego.

„SZCZECIN”. Miesięcznik Pomorza Zachodniego, zeszyt 1—2/1961. Wydaje: Zarząd Wojewódzki TRZZ i Szczecińskie Towarzystwo Naukowe. Szczecin 1961, s. 195.

W powyższym zeszycie „Szczecina” opublikowano znaczną część materiałów wygłoszonych w czasie IV Zjazdu Pisarzy Ziemi Zachodnich poświęconego literaturze marynistycznej, który odbył się w Szczecinie w maju br.

Na zeszyt składają się następujące szkice: L. Proroka, Tradycje marynistyczne w literaturze polskiej; J. Pertka, Polska marynarka wojenna w literaturze; S. Helsztyńskiego, Morze w literaturze angielskiej i amerykańskiej; S. M. Salińskiego, Marynistyka mocarstwa morskiego (o literaturze marynistycznej rosyjskiej i radzieckiej); E. Niewisiewicza, Temat morski w plastyce.

Problemów współczesnej literatury polskiej o morzu dotyczą polemiczne artykuły: S. Telegi, Zasadnicze sprawy marynistyki; F. Fornalczyka, Na morskiej wodzie pisane oraz F. Gila, Wiatr od morza naszych czasów.

Cenne materiały przynosi dział pisma zatytułowany „Informacje”, na który złożyły się: „Bibliografia książek pisarzy Ziemi Zachodnich (1956—1961)”

w opracowaniu I. G. Kamińskiego; artykuł S. Telegi, Sylwetki współczesnych marynistów polskich (krótka biografia i omówienie utworów S. M. Salińskiego, J. B. Rychlińskiego, C. J. Centkiewicza, J. Stępowskiego, F. Fenikowskiego, A. Necla, B. Dzimicza, J. Papugi); „Materiały do bibliografii literatury marynistycznej (polskiej i obcej) wydanej w kraju w latach 1945—1960” opracowane przez S. Telegę oraz sprawozdanie L. Proroka z prac Komitetu Porozumiewawczego Pisarzy Ziemi Zachodnich.

Ponadto w numerze zamieszczono kilka utworów literackich o morzu polskich i obcych (w przekładzie).

RYSZARD HAJDUK: Opolskie środowisko literackie. Instytut Śląski w Opolu, Komunikaty (seria monograficzna) nr 5. Opole 1961, s. 23.

Autor, znany literat Opola, przedstawiając środowisko literackie Opolszczyzny, omawia równocześnie życie kulturalne tego regionu (szczególnie ruch wydawniczy) od r. 1945. W kształtowaniu środowiska literackiego Opolszczyzny doniosłym faktem było powstanie w Opolu Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1955.

Autor stwierdza, że środowisko opolskie reprezentuje własne treści kulturalne, które wyróżniają je od innych środowisk. Jest to na pewno regionalizm, ale w znaczeniu jak najbardziej pozytywnym.

Zestawił: W. T.

NIEMCY W DOBIE IMPERIALIZMU

Opracowania dotyczące całego okresu

„GEORGE P. GOOCH UND DEUTSCHLAND”. „Welt als Geschichte”, R. XXI 1961, nr 1, s. 1—7.

George P. Gooch, znany proniemiecki historyk angielski i długoletni wydawca „Contemporary Review”, opublikował w r. 1959 swoje wspomnienia pt. „Under

six Reigns”. Redakcja „Welt als Geschichte” przedrukowała kilka fragmentów z jego pamiętników odnoszących się do Niemiec wilhelmińskich, weimarskich i hitlerowskich. Fragmenty te zawierają szereg interesujących obserwacji i wrażeń autora o Niemczech oraz charakteryzują jego stosunek do tego kraju. Artykuł został poprzedzony krótkim wstępem redakcji na temat twórczości Goocha.

Niemcy bismarkowskie

SIGURD GRAF VON PFEIL: Heinrich von Treitschke und das Judentum. „Welt als Geschichte”, R. XXI, 1961, nr 1, s. 49—62.

Celem artykułu jest zbadanie stosunku Treitschkego do zagadnienia antysemityzmu. Punktem wyjścia dla autora było stwierdzenie Alexandra Beina zawarte w artykule pt. „Der moderne Antisemitismus und seine Bedeutung für die Judenfrage”, ogłoszonym w Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. 6, 1958, nr 4, s. 340—360, że dzieło Treitschkego „Deutsche Geschichte im 19 Jahrhundert” przyczyniło się bardziej do rozpowszechnienia antysemityzmu aniżeli sama literatura antysemitcka. Swoje wywody rozpoczyna autor od rozważań nad pojęciem antysemityzmu. Z rozważań, w których często podkreśla nieprecyzyjność pojęcia, wynika, że pod tym terminem rozumie autor — jak to określa — walkę ze światowym żydostwem. Następnie zanalizował autor wszystkie wypowiedzi Treitschkego na temat Żydów w „Deutsche Geschichte” i doszedł do wniosku, że Treitschke nie był antysemitą, ponieważ nie był zwolennikiem bezwzględnej walki z żydostwem, lecz tylko jego krytykiem i to tylko tej części, która nie chce się zasymilować. Ostateczny wniosek autora jest taki, że intencje Treitschkego musiały hamująco wpływać na rozwój antysemityzmu a nie odwrotnie.

IVO N. LAMBI: The Agrarian Front in Bismarckian Politics 1873—1879. „Journal of Central European Affairs” Vol. XX, N. 4, s. 378—396.

W r. 1879 Bismarck dokonał zwrotu od liberalizmu do protekcjonizmu. Przez dłuższy czas agrariusze, jeśli nawet wypowiadali się za protekcjonizmem w dziedzinie produktów rolnych, domagali się zniesienia ceł na produkty przemysłowe. Jeszcze w 1877 r. zostały zniesione cła na żelazo. Autor artykułu omawia szczegółowo dążenia do utworzenia jednoli-

tego frontu protekcjonistycznego agrariuszy i przemysłowców. Dążenie do osiągnięcia bezpośrednich korzyści gospodarczych stało się dominującą cechą niemieckich partii politycznych. Autor uważa, że taryfa protekcyjna z r. 1879 odegrała w kształtowaniu życia politycznego w Niemczech rolę nie mniejszą niż zjednoczenie Niemiec przez Bismarcka.

Niemcy wilhelmińskie

ABRAHAM ASCHER: Imperialists within German Social Democracy prior to 1914 „Journal of Central European Affairs”, Vol. XX, N. 4, s. 397—422.

Jest to pierwsza szczegółowa analiza poglądów tych, nielicznych zresztą, socjaldemokratów niemieckich, którzy wypowiadali się za ekspansją imperialistyczną już przed 1914 r. Najistotniejsza była kwestia stosunku do kolonializmu. Socjaldemokratyczni imperialiści wychodzili z założenia, że posiadanie kolonii jest potrzebne dla rozwoju gospodarki niemieckiej, co ich zdaniem leżało również w interesie klasy robotniczej, po drugie zaś, że leżało ono w interesie samych kolonii jako terenów zacofanych. Wypowiadali się jednak za kolonializmem typu brytyjskiego, potępiali zaś rabunkowe metody stosowane w koloniach niemieckich. Wymieniona grupa socjaldemokratów przypomina zatem Fryderyka Naumanna.

KLAUS EPSTEIN: Der Interfraktionelle Ausschuss und das Problem der Parlamentarisierung 1917—1918. „Historische Zeitschrift” 1960, Bd. 191, nr 3, s. 562—584.

Jest to artykuł recenzyjny poświęcony publikacji dokumentów pt. „Der Interfraktionelle Ausschuss 1917/18”, Bearbeitet von Erich Matthias unter Mitwirkung von Rudolf Morsey. (Quellen zur Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien) t. I, s. LXXI, 642; t. II, s. 893. Düsseldorf, Droste Verlag, 1959. Autor porusza w nim dwa zagadnienia:

- 1) jakie względy przyczyniły się do powstania komisji międzyfrakcyjnej i do przyjęcia rezolucji pokojowej z lipca 1917 r.
- 2) jakie światło rzucają nowo wydane materiały na sprawę nie osiągniętej parlamentaryzacji w 1917 r.

Na pierwsze pytanie autor odpowiada, że było to głównie zasługą Erzbergera, którego roli historycznej wydawcy dokumentacji, zdaniem Epsteina, nie docenili. Dodać tu trzeba, że Klaus Epstein jest autorem obszernej monografii o Erzbergerze. Jeżeli chodzi o sprawę wprowadzenia pełnego ustroju parlamentarnego, to — zdaniem Epsteina — można było tego dokonać tylko przez odmówienie kredytów wojennych. Pytanie jednak, stwierdza dalej Epstein, czy kierownicze siły Niemiec wilhelmińskich (cesarz, biurokracja, pruscy konserwatyści i naczelne dowództwo) skapitulowałyby rzeczywiście przed jesienią 1918 r., przed groźbą odmowy uchwalenia kredytów wojskowych. W takim wypadku niewykluczona byłaby dyktatura wojskowa. Właśnie z obawy przed nią zadwołono się połowiczną parlamentaryzacją, której wyrazem była komisja międzyfrakcyjna.

HARTMUT LEHMANN: Österreich-Ungarns Belgienpolitik im Ersten Weltkrieg. „Historische Zeitschrift” 1961, Bd. 192, nr 1, s. 60—93.

W artykule chodzi nie tyle o politykę Austro-Węgier w stosunku do Belgii, ile o stosunek Austro-Węgier do niemieckich planów ekspansji na terytorium Belgii. Austro-Węgry przeciwstawiły się niemieckim planom aneksji w stosunku do Belgii, ponieważ plany te niweczyły jakiegokolwiek nadzieje na rokowania pokojowe. Mimo długotrwałych wysiłków nie udało się dyplomacji wiedeńskiej uzyskać wpływu na formowanie się niemieckich celów wojennych na zachodzie Europy. Wykazał to autor na podstawie nie opublikowanych dokumentów pochodzących z wiedeńskiego *Haus- Hof- und Staatsarchiv* przedstawiając przebieg dyskusji, jaka toczyła się na ten temat

przez cały okres wojny między Wiedniem a Berlinem.

W konkluzji autor dochodzi do wniosku, że między Niemcami a Austro-Węgrami istniały duże sprzeczności interesów, które uwidoczniły się szczególnie wyraźnie na przykładzie Belgii. Zdaniem autora, Austro-Węgry nie miały zrozumienia dla konfliktu angielsko-niemieckiego czy francusko-niemieckiego. Natomiast Niemcy, twierdzi dalej autor, odnosiły się bez entuzjazmu do aktywnej polityki Austro-Węgier na Bałkanach, która prowadziła do konfliktów z Rosją. Także resentymenty Austro-Węgier w stosunku do Włoch były Berlinowi nie na rękę.

Autor stawia więc tezę, że sytuacja, która doprowadziła do zawarcia przymierza w 1879 r. uległa zmianie, a przymierze trwało dalej, mimo iż nie miało już faktycznego uzasadnienia.

Republika Weimarska

WERNER CONZE: Deutschlands Weltpolitische Sonderstellung in den zwanziger Jahren. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 2, s. 166—177.

Werner Conze postawił sobie za zadanie naszkicowanie geopolitycznego położenia Niemiec w latach dwudziestych. Doszedł przy tym do wniosku, że specyfika geopolitycznego położenia Niemiec w latach dwudziestych polegała na tym, iż Niemcy były w tym czasie obszarem pustki politycznej. Nie znalazły się bowiem w zasięgu wpływów żadnego z dwóch mocarstw światowych, tj. ani ZSRR, ani Stanów Zjednoczonych A.P. Próba podjęta przez Hitlera odegrania samodzielnej roli zakończyła się klęską i podziałem Niemiec.

Artykuł został pierwotnie wygłoszony w formie odczytu na III Kongresie Nauk Humanistycznych poświęconym latom dwudziestym, który odbył się pod koniec listopada 1960 r. w Monachium.

THEODOR ESCHENBURG: Die Rolle der Persönlichkeit in der Krise der

Weimarer Republik. Hindenburg, Brüning, Groener, Schleicher. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 1, s. 1—29.

Autor uzasadnia powstanie kryzysu rządowego w końcowym okresie istnienia Republiki Weimarskiej osobistymi cechami ówczesnych polityków. Eschenburg celowo ogranicza temat artykułu, który został pierwotnie wygłoszony w formie odczytu na Kongresie Historii Współczesnej w Monachium w dniu 25 XI 1959 r. Traktuje go jako uzupełnienie już istniejących prac, niedostatecznie uwzględniających, jego zdaniem, sprawę osobistego wpływu wyżej wymienionych polityków na rozwój wypadków.

Stosownie do założenia, Eschenburg kreśli zwięzłe charakterystyki Hindenburga, Groenera, Schleichera i Brüninga. Dochodzi do wniosku, że żaden z tych polityków nie posiadał wystarczających kwalifikacji, by samodzielnie sprawować władzę. Ich umiejętności dobrze się uzupełniały i stąd jak długo politycy ci współdziałali, tak długo kierownictwo Republiki Weimarskiej działało sprawnie. Kiedy jednak solidarność ich zaczęła się załamywać, powstał kryzys rządowy.

Niemcy hitlerowskie

HELMUT HEIBER: Joseph Goebbels und seine Redakteure. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 1, s. 66—75.

Są to uwagi na marginesie publikacji: Heinrich Fraenkel, Roger Manvell, Goebbels. Eine Biographie. Kiepenheuer & Witsch, Köln-Berlin 1960. Heiber wykazał autorom, że z 126 cytatów z pamiętników Goebbelsa 10 jest prawdziwych, 16 nieścisłych, natomiast 100 całkowicie fałszywych. Błędy te wynikły z retranslacji z angielskiego na niemiecki, mimo iż rękopis pamiętników Goebbelsa był do dyspozycji.

RUDOLF MORSEY: Hitlers Verhandlungen mit der Zentrumsführung

am 31 Januar 1933. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 2, s. 182—194.

Rudolf Morsey wydał i skomentował trzy dokumenty dotyczące rokowań Hitlera z przywódcami Centrum, Kaasem i Perlitusem. Pierwszy dokument, to protokół z rozmowy między Hitlerem i Frickiem a Kaasem i Perlitusem. Drugi dokument, to protokół z posiedzenia kierownictwa frakcji parlamentarnej Centrum. Trzeci wreszcie dokument, to protokół z posiedzenia gabinetu, na którym omawiano rezultaty rozmów z przywódcami Centrum.

JOSEF BECKER: Zentrum und Ermächtigungsgesetz 1933. „Vierteljahrshefte”, R. IX, 1961, nr 2, s. 195—210.

Niniejsze dwa dokumenty wydane i skomentowane przez Beckera rzucają pewne światło na motywy, które skłoniły Centrum do głosowania na rzecz udzielenia Hitlerowi pełnomocnictw. Pierwszy dokument, to anonimowy artykuł pt. „Der Weg des Zentrums”, ogłoszony w „Kölnische Volkszeitung” w dniu 5 IV 1933, którego autorem, jak to ustalił Becker, był przewodniczący Centrum prałat Kaas.

Drugi dokument, to fragmenty wspomnień byłego posła do Reichstagu z ramienia Centrum, zredagowane w ostatnich tygodniach wojny na podstawie zapisek z 1933 r. Nazwisko autora wspomnień nie zostało na jego życzenie ujawnione. Wspomnienia te są najbardziej współczesnym i bardzo interesującym świadectwem o wypadkach w dniu 23 marca 1933 r. i o nastrojach panujących wśród posłów Centrum.

MARTIN BROSZAT: Das Sudetendeutsche Freikorps. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 1, s. 30—49.

Broszatowi chodzi nie tylko o samo przedstawienie powstania i działalności *Sudetendeutsches Freikorps*, ile o wykazanie na tym przykładzie metod hitlerowskiej polityki. Okazuje się bowiem,

że *Sudetendeutsches Freikorps* został zorganizowany w celu wykonywania aktów gwałtu, sabotażu i dywersji, a nie w celu ochrony Niemców sudeckich przed rzekomymi prześladowaniami ze strony władz czechosłowackich.

WALDEMAR BESSON: Zur Geschichte des Nationalsozialistischen Führungsoffiziers (NSFO). „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, R. IX, 1961, nr 1, s. 76—116.

Waldemar Besson, docent uniwersytetu w Tybindze, wydał i skomentował piętnaście dokumentów obrazujących stosunek partii hitlerowskiej do wojska w latach 1942—1945.

W komentarzu ujawniły się typowe dla historiografii zachodniemieckiej tendencje: podkreślanie i wyolbrzymianie negatywnego stosunku wojska do reżimu hitlerowskiego.

LUDWIG JEDLICZKA: Dokumente zur Geschichte der Ereignisse in Wien im April 1945. „Österreich in Geschichte und Literatur”, R. V, 1961, nr 3, s. 127—132.

Docent uniwersytetu wiedeńskiego Ludwig Jedliczka opublikował dwa dokumenty dotyczące wypadków, jakie miały miejsce we Wiedniu w kwietniu 1945 r. Otóż grupa oficerów XVII okręgu wojskowego nosiła się z zamiarem opanowania miasta i przekazania go oddziałom Armii Czerwonej, by w ten sposób uchronić je od zniszczenia. Plan ten wykryto a oficerowie zostali skazani. Dokumenty ogłoszone przez Jedliczkę, to wyrok wojskowego sądu specjalnego oraz zeznanie naoczego świadka egzekucji na jednym z czołowych wykonawców planu.

Zestawili: J. K. i Z. K.

CZECHOSŁOWACJA PO ROKU 1918

VĚRA OLIVOVÁ: K historii československo-rakouské smlouvy z roku 1921. „Československý časopis historický”, Praga 1961, R. 9, nr 2, s. 198—219.

Na tle niebezpieczeństwa grożącego nowo powstałej ČSR i republice austriackiej na wypadek restauracji Habsburgów, które to tendencje miały poparcie na Węgrzech i wśród niektórych sfer urzędniczych w Austrii, doszło do rozmów dyplomatycznych pomiędzy rządem ČSR i Austrii. Rozmowy toczyły się pomiędzy premierem Mayr'em i Benešem w 1920 r. oraz pomiędzy Masarykiem a Hainischem w sierpniu 1921 r. Te ostatnie zakończyły się podpisaniem wspólnej deklaracji tzw. „Lánska smlouva”. W umowie ówczesny rząd austriacki zobowiązał się nie dopuścić do restauracji Habsburgów w Austrii, a rząd ČSR przewidywał udzielenie jej pomocy gospodarczej i politycznej. Rozmowy te oraz umowa zamykały okres nieprzyjaźni w stosunkach czechosłowacko-austriackich i wpłynęły na późniejszą politykę obu państw, stąd autorka arty-

kulu przywiązuje do układów dużą wagę.

Artykuł oparty jest na bogatym materiale archiwalnym, a autorka umiejętnie wiąże analizowane fakty z ogólnoeuropejską sytuacją tego okresu.

RADKO BRACH: Locarno a čs. diplomacie „Československý časopis historický”, Praga 1960, R. 8, nr 5, s. 682—695.

Autor artykułu, mając do dyspozycji ciekawe, nie opublikowane dokumenty (głównie raporty Beneša, który uczestniczył w konferencji w Locarno), odtworzył szczegółowo działalność Beneša, wówczas ministra spraw zagranicznych ČSR. Działalność ta — jak wiadomo — nie została uwieczniona wynikiem pomyślnym, podobnie jak i działalność Skrzyńskiego, Polska i Czechosłowacja zmuszone zostały do podpisania odrębnej umowy z Niemcami. Fiasko polityki Beneša nie znalazło wszakże odzwierciedlenia w jego raportach politycznych posyłanych do kraju.

ZDENKA HOLOTIKOVA: K činnosti a ideológii ľudáckych odborov na Slovensku v radoch slovenskej robotnickej triedy (1921—1945). „Historický časopis”, Bratislava R. 9, 1961, nr 1, s. 50—67.

Niepełnoprawna sytuacja Słowacji w ramach republiki przedmonachijskiej oraz inne przyczyny złożyły się na to, że Partia Ludowa księdza Hlinki stała się najsilniejszą partią w Słowacji od 1923 r. Nieliczna w tym kraju wybitnie rolniczym klasa robotnicza była obiektem, do opanowania którego zmierzali ludacy w całym omawianym przez autorkę artykule okresie. Najwyraźniej uwidoczniło się to na terenie związków zawodowych, co jest przedmiotem analizy autorki.

MARTIN VIETOR: Prispevok k objasneniu fašistickeho charakteru tzv. slovenskeho štátu. „Historický časopis”, Bratislava 1960, R. 8, nr 4, s. 482—508.

Autora artykułu interesuje wewnętrzna sytuacja polityczna w Słowacji w latach 1939—1945. Przeprowadza on analizę procesu koncentracji władzy w rękach słowackich faszystów, sposób wykonywania posiadanej władzy oraz formy kontroli stosowane przez hitlerowców na terytorium tzw. państwa słowackiego. Szczegółowa analiza tych zagadnień prowadzi do wniosku, że państwo to miało charakter państwa faszystowskiego i jako takie nie miało żadnego poparcia w narodzie.

MARTA VATRIKOVÁ: O vývoji robotnickej triedy na Slovensku v ľudovodemokratickom období (1945—1960). „Historický časopis”, Bratislava 1960, R. 8, nr 4, s. 469—481.

Artykuł oparty jest na literaturze przedmiotu i materiale statystycznym zawartym w rocznikach statystycznych i przedstawia bardzo charakterystyczny obraz rozwoju klasy robotniczej w Słowacji w latach 1945—1960. Liczby przytoczone przez autorkę są najlepszym wskaźnikiem przekształcania się kraju

ekonomicznie zacofanego, rolniczego — na kraj o charakterze przemysłowo-rolniczym. Autorka omawia także rozwój ideologiczny i wzrost poziomu kulturalnego społeczeństwa słowackiego.

JAROSLAV Kladina: 15 let lidové demokratického Československa. „Československý časopis historický”, Praga 1960, R. 8, nr 5, s. 621—636.

Artykuł ściśle informacyjny, którego celem jest przedstawienie rozwoju ekonomicznego Czechosłowacji w piętnastolecie 1945—1960. Ażeby uwidocznić tempo rozwoju, autor przedstawia wiele materiału statystycznego z lat 1937, 1946 i 1959. W niektórych dziedzinach przemysłu osiągnięto wzrost produkcji nawet o ponad 500% w porównaniu z okresem przedwojennym.

V. PACHMAN: Boj o odborovou jednotu w l. 1945—1948. „Československý časopis historický”, Praga 1960, R. 8, nr 6, s. 793—813.

Autor przedstawia walkę KPCz o utrzymanie czystości oblicza klasowych związków zawodowych w Czechosłowacji w l. 1945—1948, które to związki przez grupowanie w swych szeregach szeroki rzesz proletariatu narażone były na penetrację, zwłaszcza wrogiej ideologii socjaldemokratycznej. Związki stanęły zdecydowanie po stronie KPCz, co uwidoczniło się w rozstrzygających zmaganiach z reakcją w 1948 r.

„EKONOMICZESKOIE RAZVITIE CZECHOSLOVAKII 1948—1958” Pervod s czeszkogo I. I. Semenova, redaktor Ju. F. Kormnov. Moskwa 1959, Izd. Inostrannoj Literatury, s. 368.

Tłumaczenie rosyjskie książki wydanej w Pradze pt. „Československo mezi IX—XI sjezdem KSC” uzupełnione nowym rozdziałem napisanym specjalnie dla tego tłumaczenia przez A. Balleka pt. „Novyj etap v razvitii narodnogo choziajstva Czechoslovakii”, w którym autor przedstawił wytyczne po-

wzięte w sprawie rozwoju gospodarczego kraju na XI Zjeździe KPCz.

Książka omawia kolejno wszystkie dziedziny ekonomiki narodowej w ciągu dziesięciolecia od momentu zakładania podstaw do budowy socjalizmu aż do jego pełnego rozwoju. Omówiono tu bardzo szeroko zagadnienia rozwoju przemysłu, rolnictwa, leśnictwa, transportu i komunikacji oraz handlu wewnętrznego i zagranicznego, gospodarki komunalnej, kultury i oświaty i in. Każdy rozdział zaopatrzony jest w tabele statystyczne oraz zestawienia i analizy liczbowe.

WOJCIECH SOKOLEWICZ: Zmiany w radach narodowych ČSRS. „Prawo i Życie” nr 22, Warszawa 30 X 1960.

Celem autora artykułu jest prześledzenie charakterystycznych dla ČSRS odmienności w urzędzeniu administracji terenowej. Interesują autora rady jako organy administracji państwowej i nowa rola komisji, określanych jako organy inicjatywne i kontrolujące. Autor omawia także zakres działania rad narodowych. Artykuł ma charakter rozważań prawniczych.

HENRYK ŚWIĄTKOWSKI: Konstytucja ČSRS. „Prawo i Życie” nr 19, Warszawa 18 IX 1960.

Pierwsza część artykułu przedstawia przygotowania oraz przebieg dyskusji narodowej nad projektem nowej konstytucji. Dalej autor analizuje społeczno-gospodarcze przesłanki, które spowodowały zastąpienie konstytucji z 9 V 1948 nową, uchwaloną w dniu 11 VII 1960 r. Z kolei następuje ogólna jej charakterystyka, obszerniejsze omówienie ustroju społecznego ČSRS oraz bardziej szczegółowa analiza poszczególnych postanowień nowej konstytucji.

„SOZIALE SICHERHEIT IN DER TSCHECHOSLOWAKEI”, Prag 1960, s. 143, ilustracje.

Książka informuje w sposób bardzo wyczerpujący o organizacji opieki społecznej i lecznictwie społecznym w dzisiejszej Czechosłowacji. Rozdział pierwszy przedstawia historię zmagania klasy robotniczej o poprawę warunków socjalnych. Rozdział drugi omawia ich rozwój w piętnastolecie 1945—1960 a dalsza, najobszerniejsza część publikacji podaje przegląd urzędzeń opieki społecznej stojących do dyspozycji społeczeństwa czechosłowackiego.

Zestawił: J. Kz.